

ГОД. XVIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 1.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је-дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

РУЖИЋ У ШЕКСПИРОВИМ УЛОГАМА.

Увек ми је жао, што Ружић још никако није и Хамлета уврстио у свој репертоар. Ја мислим, да би та смисљена, сањалачка а опет тако одлучна улога била сасвим за њега, и то за њега у зрелијим годинама; и Сонентал је узео ту улогу, кад је био од прилике тако стар као Ружић сад. За такав карактер би младалачки жар био тек само од сметње, и глумац би се непрестано имао борити и са улогом и са темпераментом својим, осим, ако је баш и сам флегматичне нарави. Уз то имамо ми три превода те Шекспирове трагедије, и то са оригинала од Косте Станишића и од Лазе Костића, и са немачког превода од Мите Живковића у друштву са М. П. Шапчанином; осим тога имају и Хрвати Харамбалићев превод са немачког превода. Ружић би дакле могао бирати. Хоће ли стихове, ено му Станишић и Костић, хоће ли прозу, ено му Живковић. По мом мишљењу било би најбоље узети Костићев превод, јер је збијен према оригиналу, а Станишићев је развучен. Али, шта и говорим, кад но, кад не могу говорити о том карактеру а у Ружићевом приказу. Па онда и Мекбет, али доста се даје зборити и о оним другим Шекспировим улогама његовим, о Лирџу, Отелу, Ромеу и Шајлоку.

Свака од тих улога је засебан и опредељен тип и карактер; ни једна их црта не спаја, шта више, немају ни сличности. Једни заједнички потез им је: страст, само што у сваког има она опет своје опредељено обележје, а та разна обележја разликују се, тако рећи, у противне правце. Узмимо само љубав Отелову и љубав Ромеову. Каква ли је разлика! Ромео не верује ником, само Јулији; Отело опет верује сваком, само не Дездемони. А који је паметнији?

У осталом, оног заједничког потеза, страсти, и морају имати иначе не би ни били за трагичне карактере.

„Цар Лир“ се узима за најузвишенију трагедију, а сам Лир за најодличнији трагичан карактер. Кроз какве мене не пролази само и како ли се не развија у њима, остајући при свем том опет зато — цар. У благоспљању, проклињању, очајању, снажном одушрању, лудилом, умирању — ама цар од главе до пете. Како ли се мора ту онда глумац узети у памет, да не пређе ону границу, која дели право величанство од луде грандеце и од карикатуре. Особито су тешки моменти за глумца, кад Лир прелази у лудило, те са венцем од сламе излази на позорницу — ту се залста захтева уметност, да глумац, па с њиме и Лир, не буду смешни, те да се не поквари сав утисак.

Од каквог су големог утиска поједини призори, сведочи овај случај. Кад је велики немачки трагичар Шредер год. 1780. први пут у Бечу приказао Лира, тако је својом кетвом потресао (удату) приказивачицу Гонериле, да ова за тим ни под коју цену није хтела више уз Шредера приказати ту улогу. Клетва и јесте ужасна; али каква је моћ морала бити у говору Шредеровом, кад је чак и глумце навео, да му готово верују у речи. И Ружић је био ванредно снажан у том призору, па ако није своју Гонерилу тако силно текнуо, није он крив.

Поред лепе појаве и окретности, поред душевне игре и мимичне допуне, Ружићу је велика глумачка потпора снажан и дубок му глас, пун тшкости и модулације. А такав глас како ли је баш потребан Лирџу! Да не узем клетве и друге страсне изливе у обзир, већ само онај прости физички напор, којим му се

ваља борити, кад лудило све то већма наваљује на њега, а бура опет све то већма отима маха. И Ружић је у том тугаљивом тренутку успео баш као што треба: ниш је био смешан у појави, ниш је гласом хтео да надвнче буру.

Да узмем још оне нежне и потрешљиве моменте, кад Лир уноси мртво тело Корделијино, кад над њим нариче и тужн, тужн и проклиње — како ли Ружић силно и истински утнче на публику! Па онај глас, који је мало пре тугн, о, ала је нежан и мек, о, ала је тужан и очајан... Штета, што велика брада и коса покривају готово цело лице, те се том приликом не може јасно да види жива игра његовога лица; једине су очи ту, али те су и саме довољне, да догуне сасвим тај недостатак.

„Отело“ је на сваки начин још страшније наравн; та ту је млада па још и африканска крв, која му јури кроз жнле. Док северац Лир под старост и пред готовим чином почне да се креће и да се завнглава, Африканац Отело зншара и бесн кад само слутн и сумња. Узмнмо само случај, да Гонерила и Регана Отелу *minuendo* лицитирају број пратње му — — та тај би плануо друкче и једну би удавно једном а другу другом руком. Па и ако је Отело тако страстан и тако силан у страстн, да нам је готово надчовечан, ипак нам се не може на нно, а да га не држнмо за нмоклана, који је тако лудо насео Јагу. Ту би опет Британац Лир био мало критичкији, у двапут би се промислио, да ли да верује свом заставнику, па му на послетку опет не би веровао.

У Ружићевом лицу и гласу видимо у таквим прекомерно страстним приликама нешто, што се ређе виђа: животнпски, зверски нагон избија ту на површину, лице му изгуби човечји израз а гласом просто мечн, грокће, урла, особито кад га Јаго на тенане кнњи и крв му на памук спса. Сва африканска нарав, тек само покривена млетачком културом, избија на површину да најзад експлодира у ужасној катастрофи. Не знам, је ли било коме тако, али ја сам се свагда морао окренути, кад Ружић, као дивља звер, навали на Дездемону и њу дави док је не удави.

Док се Отело лађа најсуровијег средства, својих шака, да изврши уморство, догле тражи

Ромео потајног убнцу, отрова, само још с том големом разликом, да умори себе а не другог. Ромео је интомпја нарав, он је оличена љубав, он је страстник срца, који с Јулијом тек постаје једна целна; Ромео без Јулије није ништа, као год што не вреди ни Јулија без Ромеа. Они су заједно: „јунак“, управо: *љубав* је то, коме стоји у противности: *мржња*, мржња њихових родитеља.

Као Ромеа видно сам Ружића често. И ако спада Ромео међу парадне улоге његове, ипак бих рекао, да му не иде тако од руке, као што би се од њега могло тражити и као што му идн од руке остали Шекспирови карактери. Ја држнм, да недостатак тај лежи у неком манирираном поступању. Ружић уме, до душе, и сад у нежним а и у очајним тренутцима да заведе публику, али нису ретки ни они тренуци, који нас оставе „неутралне“, или нам, бар што се патоса и позитуре тиче, изгледају као срачунани а богме и стереотипни. Можда му је та улога већ и додијала, можда и не озећа у себи више оног младалачког жара, који је први услов за ту скроз и скроз младалачку улогу.

Шајлок је страстник начела, свога права. Ма како окретали ствар, морамо на послетку ипак доћи до уверења, да је Шајлок на лукав начин преварен. У ствари има он право, и само зато, што је Јевреј, и то Јевреј средњег века, мора изгубити процес и свој новац.

За глумца је Шајлок типска улога и ако је јасан и опредељен карактер, Ружић га је овако схватио и приказао га као карактер. Да како, да је призор у судници најживљи, кад немплостиви Јевреј дође с ножем и с теразијама; али не треба заборавити на призоре, који показују и млостивога оца. Ту је Ружићу био глас од хасне, кад приказује оне разне нпансе и мене, које наваљују на Шајлока, кад му Тубал прича час о пропасти Антонјевих лађа, час опет о лакоумљу одбегле му ћери, Теспке. Радост и бол — као априлско небо, које је час ведро час облачно, тако прелази душевна промена преко лица Ружићевог.

Па кад Ружића видимо у таквим карактерима, да нам није онда свима жао, што још никако није и Хамлета уврстио у свој репертоар, Хамлета и Мекбета! **М. С—ћ.**

И И С Т И Н И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Српска народна позоришна дружина) завршила је своје представе у Земуну 3. јануара о. г. Како је саобраћај са Панчевом због леда са свим прекинут био, те је дружина приморана била да даје још коју представу у Земуну: то је ту прилику, или управо неприлику, употребио управитељ српског народног позоришта А. Хаџић, па је прешао у Београд, и по договору са управитељем кр. српског народног позоришта, г. Милорадом П. Шапчанином удесио био, да обе позоришне дружине дају у заједници две позоришне представе у Београду. „Прва од тих представа“, — као што пишу „Бранику“ из Београда — „била је 21. децембра 1892., и приказан је „Лир“, а друга 22. децембра 1892. и давана је „Риђокоса“. У тим представама суделовали су ови чланови српске народне позоришне дружине: Г. Д. Ружићка, Софија Вујићка, Т. Лукићка, С. Миљковићка, Д. Ружић, П. Добриновић, А. Лукић, Д. Спасић, К. Васиљевић и М. Марковић. Обе те представе испале су сјајно у сваком погледу. И млади краљ, и намесници, и министри били су на тим представама и најавили су управама своје потпуно задовољство и допадање. Нарочито се допала природна, добро промишљена игра глумаца српског новосадског народног позоришта, а то се видело и по томе, што су сви без разлике бурним изазивом били више пута одликовани. И песме, које пева г. Марковић и г. Спасић у „Риђокоси“, морали су певачи на бурно захтевање публике позовити. У опште владало је овде необично одушевљење за време обе те представе и свако ти је то задовољан и раздраган изишао из позоришта са жељом, да се те и такве заједничке представе опет што пре понове. Ми честитамо обема управама позоришним на постигнутом лепом успеху. Оне су и тим начином доказале, да стоје на висини свога задатка, да су вољне сваком даном приликом показати, да им је стало до заједнице оба наша позоришта и да у неговању и развијању позоришне уметности не знају за пределне границе, које нас деле једне од других. Евала им, а сваки прави пријатељ наших народних позоришта мора се тој појави од свег срца зарадовати!“

(Српска народна позоришна дружина) стигла је у Панчево лицем на богојављење. О том доласку читамо у „Бранику“ ово: „Пишу нам из Панчева: Наши давно и жељно очекивани гости: чланови наше позоришне дружине са управитељем својим г. Т. Хаџићем стигли су амо по највећој вејавици на соницама, које смо

по њих послали до Црвенке, пошто је прелаз преко Дунава колима забрањен. Чланови нашег позоришта, на челу са својим управитељем, морали су пешице прећи преко залеђеног Дунава од Земуна до Црвенке, ту на сонице сести и тако до Панчева доћи по још неутрвеном путу. Било је ту и извртања соница и премећања ал' је снег дебео, те се тако није никој ништа десило. Мора се признати, да су се чланови нашег позоришта јуначки држали за цело време тог незгодног путовања и да су заслужили наше признање на муци, коју су претрпели, вршећи своју народну мисију. Евала и њима и управитељу им на том пожртвовању! Прва представа наше вредне и неуморне позоришне дружине била је 10. јануара о. г. и том приликом давала се: „Задужбина цара Лазара“, свугде добро примљено и радо гледано д'ло г. Милорада П. Шапчанина, угледног писца нашег. За то дело компоновао је све песме кароџа нашег позоришта г. Хуго Дубек и све су му испале врло лепо за руком. За ту представу уступила је управа кр. српског народног позоришта у Београду, на молбу управитеља нашег позоришта, целу за споменути комад нарочито зготовљену гардеробу са целим позоришним прибором, те се тако и тај комад могао овде приказати у свом потпуном сјају. Ми Панчевци јавко смо захвални на томе обема управама.“

(Извештај месног одбора за „српско народно позориште“ за време бављења позоришне дружине у *Турском Беољу* од 22. јуна до 21. јула 1892.)

Примање:

„Задужбина цара Лазара“, у претплати	82-60
„Протекција“, у претплати	23-40
„Риђокоса“, у претплати	46-10
„Милош Обилић“, ван претплате	209-04
„Сеоска лола“, у претплати	76-52
„Не ће варошанку“, у претплати	24-10
„Краљ Лир“, у претплати	33-50
„Краљевић Марко и Арапин“, ван прет.	120—
„Радничка побуна“, у претплати	28-70
„Диран и Диран“, у претплати	34-20
„Ђурађ Бранковић“, ван претплате	91-75
„Доктор Робин“ и „Три жене у један мах“, у претплати	27—
„Александра“, у претплати	21-30
„Сађурица и шубара“, у претплати	43-10
„Дон Цезар од Базана“, у претплати	33-80
„Немања“, ван претплате	174-70
„Пут око земље“ (корисница)	197-30
Претплата за 12 представа	831-60
За непотрошен петролеум	— 77

Цело примање 2099-48

Издавање:

Путни трошак и дневнице члановима позоришне дружине од Старог до Тур. Бечеја	129 48
Разни трошкови по гласу рачуна г. Степића	60 91
Поштански и телеграфски трошкови	7 04
Рачун ситних трошкова мес. благајника За грађење арене	140 —
Рачун Ст. Миловановића за осветљење	15 88
„ Паје Поповића за осветљење	18 58
„ Лајоша Леви, за плакате и порто	49 10
„ Фрање Козловића и редитеља П. Добриновића	7 53
Рачун Фрање Козловића и редитеља В. Миљковића	4 63
Рачун Фрање Козловића за гардеробарку	17 —
„ Фрање Козловића за помоћника	3 —
„ Ст. Шићаревића за разна платна	1 96
Кр. порезном звању у В. Бечкерек у за штемпл-паушал и порто	5 05
Друштвена корисница	197 30
Плата позоришној дружини за 30 дана по ф. 46 77 на дан	1403 10
Чист сувишак	31 40
	<hr/>
	2099 48

У *Турском Бечеју*, 21. јула (2. авг.) 1892.
Миша Ранковић, с. р., *Штеван Ранковић*, с. р.,
 благајник. председник месног повор. одбора.
 Овај смо рачун прегледали, са прилозима успоредили и у свему га у реду нашли.

У *Турском Бечеју*, 2. августа 1892.
Ст. Шићаревић, с. р. *Д. Петровић*, с. р.
 дневни благајник. перовођа.

Ч л а н о в и о д б о р а :
Милош Рајковић, с. р. *А. Подгорчић*, с. р.
Младен Боберић, с. р. *Др. Богдан Давидовић*, с. р.
Светозар Радивојевић, с. р. *Аца Араџи*, с. р.
Н. К. Максимовић, с. р.

(Извештај месног одбора за „срп. нар позориште“ за време бављења позоришне дружине у *Меленцима* од 22. јула до 12. августа 1892.)

Примање:

Од претплате на 12 представа	1035 50
„Не ће варошанку,“ у претплати	39 90
„Задужбина цара Лазара,“ у претплати	69 60
„Врачара,“ у претплати	33 30
„Александра,“ у претплати	28 30
„Дипран и Диран,“ у претплати	35 80
„Радничка побуна,“ у претплати	37 30
„Краљевић Марко и Араџин,“ ван прет.	152 —
„Курјак и јагђе,“ у претплати	32 —
„Наш пријатељ Некљушев,“ у претплати	19 —
„Бој на Косову,“ у претплати	75 80
„Баволове стене,“ у претплати	42 40
„Немања,“ у претплати	55 70
„Лионски улак,“ у претплати	53 70
За непотрошен петролеум	1 54

Цело примање 1711 84

Издавање:

Путни трошак позор. дружине од Т. Бечеја до Меленана	103 87
Путни трошак за ствари	66 16
Музика за 13 представа, по 5 фор.	65 —
Гардеробарки за 13 представа, по 1 фор.	13 —
Фризери за 13 представа, по 60 нов.	7 80
За штампање позоришних објава г. Грчићу	35 —
Рачун ситних трошкова месне позоришне благајне	54 23
За грађење и рушење арене	97 79
Плата позоришне дружине за 22 дана	1080 —
Чист сувишак	188 99
	<hr/>
	1711 84

У *Меленци*, 12. (24.) августа 1892.

Светозар Николић, с. р., *Паја Бибић*, с. р.,
 благајник. председник мес. поз. одбора.

Овај смо рачун прегледали и у свему га у реду нашли.

У *Меленци*, 13. (25.) августа 1892.

Милошев, ђакон с. р. *Бена Петровић*, с. р.
 чланови одбора.

Д. Теодоровић, с. р. *Стева Жуљански*, с. р.
 члан одбора. перовођа.

Ђ. Дилиџиријевић, с. р.
 члан одбора.

С И Т Н И Ц Е.

(Детиња досетљивост.) Мама, кад се мора умрети? — питала је мала Катица. — Па кад Бога кога позове, — одговори јој мати. — Знаш шта, мама, кад Бога тебе позове, а ти се учини, као да ниси чула! — примети мала Катица, грлећи и љубећи своју матер.

(Мала разлика.) У чему се разликује прва љубав од последње? — За прву се увек вели, да је последња, а за последњу да је прва.

(Најсретанија мати.) Ја сам најсретнија мати на овоме свету, — рекла нека Српкиња, — јер имам сина, о ком говори цео свет, и кћер, о којој не говори нико.

(По песнички.) Можеш ли ми опростити, што ти за једну махну своју нисам рекла пре венчања? — рече нека млада младожењи свом одмах после венчања. — А, та је? — запита је муж. — Ја не знам кувати, — одговори му она плачући. — Ни брига те није! Не ћеш ти ни доћи у тај положај: ја сам песник!

(Опасно.) Јеси ли чуо, да је наша омиљена глумица Н. опасно болесна? — запита неки млад човек свога пријатеља. — Била, била, — одговори му овај, — а сад је опет опасно здрава.

Издаје управа српског народног позоришта.